

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Харитонов Сергій Олександрович,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права № 2,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Харків
e-mail: kharitonovs@ukr.net
ORCID 0000-0002-2975-1743

doi: 10.21564/2414–990x.142.143539
УДК 344.13

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИН» ТА «СКЛАД ВІЙСЬКОВОГО ЗЛОЧИНУ»

Здійснено комплексний аналіз співвідношення понять «військовий злочин» та «склад військового злочину». Доведено, що ці поняття доповнюють одне одного і їх необхідно розглядати разом. Функціональне значення складу злочину як юридичної конструкції так званої «ідеальної уявної моделі» і його пристосування до конкретних життєвих ситуацій дає змогу сформулювати його як інструмент кваліфікації злочину та його юридичної моделі.

Ключові слова: військовий злочин; склад військового злочину; військовослужбовець; кваліфікація.

Харитонов С. А., кандидат юридических наук, доцент, доцент кафедры уголовного права № 2, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина, г. Харьков.

e-mail : kharitonovs@ukr.net ; ORCID 0000-0002-2975-1743

Соотношение понятий «воинское преступление» и «состав воинского преступления»

Проведен комплексний аналіз соотношения понятий «воинское преступление» и «состав воинского преступления». Установлено, что эти понятия дополняют друг друга и их необходимо рассматривать в совокупности. Функциональное значение состава преступления как юридической конструкции так называемой «идеальной мысленной модели» и его приспособление к конкретным жизненным ситуациям дает возможность сформулировать его в качестве инструмента квалификации преступления и его юридической модели.

Ключевые слова: воинское преступление; состав воинского преступления; военнослужащий; квалификация.

Вступ. Єдиною підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності є вчинення нею суспільно небезпечного діяння, яке містить у собі склад злочину, передбаченого відповідною статтею КК України. Співвідношення понять «злочин» та «склад злочину», соціальної та юридичної характеристики вчинку особи має дуже велике наукове і практичне значення.

У зв'язку з тим, що норми військових злочинів мають бланкетну диспозицію, питання співвідношення понять «військовий злочин» і «склад військового злочину» є актуальними для правильної кваліфікації зазначених діянь.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За часів набуття Україною незалежності питання військових злочинів тією чи іншою мірою розглядали у своїх працях Г. В. Андрусів, В. М. Білоконєв, П. П. Богуцький, В. П. Бондаєвський, В. К. Грищук, М. І. Мельник, В. О. Навроцький, М. І. Панов, М. І. Хавронюк, Г. І. Чангулі та ін.

Мета статті – проаналізувати співвідношення понять «військовий злочин» та «склад військового злочину».

Виклад основного матеріалу. Чинне кримінальне законодавство України знає два поняття злочину. Перше (загальне) міститься у ст. 11 КК України: «Злочином є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину»; друге (родове), розташоване у ст. 401 КК України, стосується злочинів проти встановленого порядку несення військової служби: «Військовими злочинами визнаються передбачені цим розділом злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними й резервістами під час проходження зборів» [1].

Науковці вважають доречним передбаченість законом поняття військового злочину, у якому вказана сфера суспільних відносин і благ, проти яких спрямовані ці злочини, ознаки, що характеризують їх суб'єктів і підстави відповідальності інших осіб за співучасть у цих злочинах [2, с. 56]. Взагалі ж хибним є протиставлення понять «злочин» і «склад злочину», оскільки обидві категорії об'єднують у собі одне й теж кримінально-правове явище – злочин, хоча й з різним функціональним значенням.

Якщо злочин – це реальність, що відбувається в соціальному житті суспільства й містить у собі відбиття волі законодавця, який визнає останню як злочин, то склад злочину – це юридична (законодавча) конструкція, що виконує функції наукової категорії, яка поряд з поняттям «злочин» (яке теж є певною категорією) має фундаментальне значення для теорії і практики кримінального права. На відміну від поняття «злочин», яке здебільшого ґрунтується на формально-логічному визначенні, поняття «склад злочину» засноване перш за все на системно-структурному аналізі явищ реальної дійсності, які заборонені законом.

Щоб розглянути поняття «військовий злочин», потрібно зробити всебічний аналіз складу військового злочину, ознаки й елементи якого знайшли своє відображення у понятті «військовий злочин» і, навпаки, ознаки вій-

ського злочину впливають на характеристику та зміст ознак і елементів складу військового злочину Ці правові категорії знаходяться в нерозривному взаємозв'язку, доповнюючи одна одну. Ознаки, притаманні складу будь-якого військового злочину, рівною мірою властиві поняттю «військовий злочин», але якщо в складі злочину ознаки чітко згруповані в межах відповідного елемента, то для поняття «військовий злочин» це не є характерним. Такі ознаки останнього, як суспільна небезпечність, винність і протиправність в особливій (специфічній) формі, передбачені в ознаках складу злочину. Підвищений рівень суспільної небезпечності тих чи інших діянь, учинених військовослужбовцем під час проходження ним військової служби, зобов'язує суспільство й державу в певній формі, шляхом створення кримінально-правової заборони, реагувати на таку поведінку за допомогою кримінально-правової норми, що містить склад відповідного військового злочину, який у свою чергу іманентний такій ознаці злочину, як протиправність. На протигагу суспільній небезпечності як ознаки злочину, кримінально-правовій забороні притаманна ознака суспільної корисливості. Завдяки нормативно-правовим засобам законодавець робить спробу уникнути проявів суспільно небезпечної поведінки, відображуючи тим самим суспільну небезпечність у протиправності.

Наявність законодавчого визначення поняття «військовий злочин» і доктринального поняття «склад військового злочину» дає можливість правильно вирішувати низку практичних питань кваліфікації злочинів, таких як розмежування, конкуренція, сукупність, співучасть тощо. Безперечно, як поняття нижчого рівня, поняття військового злочину ґрунтується на загальному понятті злочину і є похідним від нього, значить, володіючи загальними ознаками злочину, злочини військові мають свої специфічні ознаки, які відокремлюють їх від інших, так би мовити, «невійськових» злочинів. Згідно зі ст. 401 КК України такими ознаками є: а) так звана військова суспільна небезпечність, яка випливає зі специфічного об'єкта кримінально-правової охорони, і б) військова протиправність, що передбачено у відповідній статті XIX розділі КК України [1]. Для наявності військового злочину поряд з обов'язковими ознаками злочину взагалі необхідна сукупність обох вищевказаних ознак. Вчинення військовослужбовцем якого-небудь злочину ще не дає достатніх підстав для визнання останнього військовим. Та навпаки, не є достатнім наявність лише другої ознаки – спрямованості діяння проти встановленого порядку несення (проходження) військової служби, щоб це діяння розглядалося як військовий злочин. Специфіка розглядуваних злочинів полягає як в особливому їх суб'єкті (військовослужбовець, військовозобов'язаний і резервіст), так і в особливому об'єкті (встановлений порядок несення (проходження) військової служби). Лише спираючись на особливості суб'єкта й об'єкта військового злочину, можна встановити межу між військовими та іншими злочинами.

У науці кримінального права традиційно виділяють чотири обов'язкові ознаки, притаманні будь-якому злочину: суспільну небезпечність, протиправність, винність і караність. Розглянемо всі якомога детальніше.

Суспільна небезпечність діяння за своєю природою є об'єктивною властивістю злочину, яка не залежить від правової оцінки останнього, хоча стає його ознакою лише після такого законодавчого оцінювання. Тому ми не погоджуємося із твердженнями, що питання визнання діяння суспільно небезпечним залежить від погляду законодавця [3, с. 17], що лише у процесі законотворчої діяльності виявляється самостійність законодавця у визнанні суспільної небезпечності конкретного діяння [4, с. 175]. Законодавець, формулюючи суспільну небезпечність будь-якого діяння, як правило, користується трьома способами: а) вказівкою на об'єкти посягання, яким діяння спричиняє шкоду, б) на шкідливість діяння і в) на поєднання того та іншого [5, с. 47]. У знаменитому трактаті «Про злочин та покарання» (1746 р). Ч. Беккарія писав, що істинним мірилом злочинів є шкода, яку вони спричиняють суспільству. Це одна з тих очевидних істин, для відкриття яких непотрібно ані квадрантів, ані телескопів та які доступні будь-якому пересічному розуму [6, с. 226].

Поняттям «суспільна небезпечність» охоплюються всі правопорушення. Це ознака, яка притаманна всім діянням, що отримали негативну оцінку з боку суспільства й зазнали суспільного осуду [7, с. 23]. Вона не є якоюсь там абстракцією, а знаходить своє матеріальне вираження як сукупний результат вчинення певною численністю осіб однотипових вчинків. Суспільна небезпечність військових злочинів, як і будь-яких інших, відображає їх сутність і свідчить про спричинення шкоди або створення загрози спричинення шкоди охоронюваним кримінальним законом цінностям [8, с. 30]. Це є об'єктивним критерієм суспільної небезпечності. Деякі вчені доводять, що вона характеризує ступінь прояву негативного ставлення особи, яка вчинила злочин, до найбільш важливих цінностей суспільства у формі умислу або необережності [9, с. 76–78]. Але ми не погоджуємося з П. А. Фефеловим, стверджуючим, що поняття «суспільна небезпечність» поширюється на випадки, коли йдеться про винні дії людей; поняття ж «небезпека» стосується головним чином дій яких-небудь сил природи, випадкових (невинних) дій людей, а також дій неосудних [10, с. 136].

Як і будь-якому явищу, суспільній небезпечності властиві як якісна, так і кількісна риса. Характер і міра суспільної небезпеки притаманні всім злочинам, ось чому ми не можемо погодитися з тими науковцями, які вважають, що характер суспільної небезпечності визначає шкідливість груп злочинів, а міру – небезпечність злочину індивідуального. Усі елементи складу злочину мають своїм змістом характер суспільної небезпеки, а в сукупності вони утворюють зміст (характер) суспільної небезпечності конкретного злочину в цілому. Об'єктивність суспільної небезпечності не суперечить включенню до її змісту суб'єктивних ознак, оскільки вони самі по собі є об'єктивними категоріями, реально існуючими в об'єктивній дійсності незалежно від їх відображення й усвідомлення. І хоча суспільна небезпечність визначається усіма ознаками складу злочину, провідними та й визначальними є об'єктивні ознаки діяння, а серед них – об'єкт і наслідки злочину.

Суспільна небезпечність злочину перебуває у прямій залежності від соціальної цінності тих суспільних відносин, на які вони реально посягають. Ця залежність втілюється у чіткій формулі: «За інших рівних умов суспільна небезпечність злочину тим вище, чим важливіші й значиміші суспільні відносини, які він порушив» [11, с. 71]. Деякі вчені надають об'єкту кримінально-правової охорони ще більшого значення в формуванні характеру суспільної небезпеки, вважаючи його чи не єдиним чинником у цьому процесі. Так, П. С. Тоболкін пише: «Спрямованість діяння на суспільні відносини безвідносно до яких-небудь інших обставин дає нам якісну характеристику суспільної небезпеки (її характер)» [12, с. 19]. Суспільній небезпечності військових злочинів властиві категорії високого порядку – воєнна безпека держави: а) стан боєздатності Збройних Сил України, інших військових формувань; б) здатність виконувати завдання, що становить перед ними держава; в) захищеність країни від можливої воєнної агресії. Будь-який військовий злочин підриває боєздатність військових підрозділів, що в результаті завдає їй істотної шкоди та й загалом воєнній безпеці держави.

Протиправність як ознака злочину – це юридична (на відмінну від соціальної – суспільної небезпечності) властивість діяння; вона означає заборону й загрозу покарання. Саме на ознаці протиправності ґрунтується, мабуть, найважливіший принцип кримінального права – «*nullum crimen sine lege*» (немає злочину без указівки на те в законі), що у свою чергу пов'язано із заборонаю застосовування кримінального закону за аналогією. Отже, за межами кримінальної протиправності немає ані злочину, ані покарання (ч. 4 ст. 3 КК України). Статті Особливої частини КК України в сукупності з базовими положеннями, зосередженими у статтях його Загальної частини, якраз і визначають, які діяння людей є злочинними, й установлюють за них відповідне покарання.

Варто погодитися з думкою А. Е. Жалінського, що модель протиправності є юридичною конструкцією, яка перш за все ідентифікує діяння і своїм змістом визначає, які саме його ознаки повинні бути встановлені кримінальним законом, щоб відповідна кримінально-правова заборона була конституційною, а кримінально-правова оцінка – повною. Це означає, що доктринальне тлумачення складу діяння, забороненого кримінальним законом, визначається розумінням протиправності [13, с. 344]. Інакше кажучи, кримінальні закони мають предмет виклад злочинів і покарань за них. Вони наказують, які діяння необхідно вважати злочинами і які покарання застосовувати за їх вчинення [14, с. 3–4].

Лише кримінальний закон, використовуючи кримінально-правові норми, чітко окреслює коло вчинків особи, які є кримінально протиправними і як наслідок – караними, а які – правомірними й/або соціально допустимими, визначаючи тим самим обсяг криміналізації і сферу дії кримінального права. Відповідно до цього зміст і сутність кримінальної протиправності потрібно встановлювати на підставах аналізу змісту диспозиції статей Особливої частини КК України з урахуванням положень статей Загальної частини, а саме ознак, що становлять зміст складу злочину, юридичної конструкції, яка є системою

(сукупністю) об'єктивних і суб'єктивних ознак, за допомогою яких суспільно небезпечні діяння визнаються законом злочинами.

Отже, кримінальна протиправність означає, що суб'єкт злочину вчиняє суспільно небезпечне діяння, яке порушує кримінально-правову заборону, передбачену у відповідній статті Особливої частини КК України, і при цьому його поведінка відповідає всім ознакам складу злочину. Кримінальна протиправність, як вважає Н. Ф. Кузнецова, юридично виражає у кримінальному законі суспільну небезпечність і винність діяння, є похідною від останніх як оцінно-нормативна ознака злочину. Лише суспільно небезпечне й винне діяння визнається кримінально протиправним [5, с. 74]. У науці кримінального права наводились погляди представників нормативістської школи кримінального права (Е. Беллінга, К. Біндінга, А. Цу Дона), які стверджували, що кримінальний закон не формулює своїх заборон, а встановлює лише санкцію за порушення норм, передбачених в інших нормативних актах. У подальшому цю точку зору поділяли й інші науковці [15, с. 19–21]. Але ж із цими висловленнями погоджуватися немає сенсу, тому що вони перетворюють кримінальне право із самостійної галузі права на додаткову (субсидіарну), якій притаманна лише каральна функція, що докорінно неправильно.

Специфіка злочинів проти встановленого порядку несення військової служби полягає передовсім у спеціальній протиправності (назвемо її *воєнно-кримінальна*). Сутність воєнно-кримінальної протиправності полягає в тому, що діяннями порушуються не лише кримінально-правові приписи (заборони), утворюючи зміст кримінально-правової норми, а одночасно визнаються протиправними й нормами інших галузей права, перш за все воєнного й адміністративного права, чії норми регулюють функціонування військ і порядок несення військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, створених згідно із законом. Інакше кажучи, при спеціальній протиправності порушувана норма міститься не лише у кримінальному законі, а й в інших (некримінальних) законах чи підзаконних нормативно-правових актах. Останні ж регулюють певні аспекти (сторони) військової служби. Військовослужбовець, вчиняючи злочин, порушує щонайменше дві заборони: одна міститься у відповідній статті XIX розділу КК України, друга або «загальновійськова», закріплена у військових статутах чи у відповідних законах, що мають загальний характер (закони України «Про військовий обов'язок та військову службу», «Про Службу безпеки України» та ін.), або «спеціальна», яка передбачена в підзаконних актах (Положення про повітряні перевезення авіацією Збройних Сил України та ін.) і регулює окремі, спеціальні відносини військової служби (наприклад, порядок проведення польотів і правила експлуатації літальних апаратів тощо). Специфіка військової служби як виду державної служби особливого характеру виражається в тому, що всі її компоненти мають чітку правову регламентацію у спеціальних нормативно-правових актах. Кримінально-правова норма-заборона військових злочинів є системою (сукупністю), що включає в себе як власні кримінально-правові приписи, так і нормативні приписи інших галузей права [19, с. 152].

Норми військових злочинів, по суті, не встановлюють повного змісту кримінально-правової заборони, їх диспозиція не окреслює ознаки складу злочину або ж окреслює, але не всі. Її зміст визначається не лише законом про кримінальну відповідальність, а й нормами воєнного й адміністративного законодавства. Діяльність військовослужбовців під час несення військової служби чітко впорядкована, проте це зумовлює певні складнощі при кваліфікації вчинюваних ними злочинів, тому що для цього потрібен системний аналіз правил їх поведінки, які знаходяться за межами правового регулювання кримінального закону.

Винність як ознака військового злочину полягає у психічному ставленні особи до вчиненої дії чи бездіяльності (передбаченої КК України як військовий злочин) та їх наслідків у формі умислу чи необережності. У змісті вини вона має свою особливість. Залежно від форми вини особа певним чином ставиться не лише до суспільно небезпечного діяння та його наслідків, а й до порушення порядку несення (проходження) військової служби.

Караність злочинів проти встановленого порядку несення військової служби характеризується тим, що за всі військові злочини передбачено конкретні види й розміри покарань. При цьому деякі з них застосовуються лише до військовослужбовців (наприклад, тримання в дисциплінарному батальйоні – ст. 62 КК, службові обмеження для військовослужбовців – ст. 58 КК).

Слід також зазначити, що до військовослужбовця можливе застосування як додаткове покарання за тяжкий чи особливо тяжкий злочин позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу. Це єдине покарання у КК України, яке передбачене лише в Загальній частині КК.

Поняття «склад військового злочину» й загальне поняття «склад злочину» (яке є науковою логіко-юридичною абстракцією) співвідносяться як частина із цілим і тому мають спільні елементи – об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкт і суб'єктивну сторону. До речі, якщо поняття злочину – міжгалузеве і служить для відокремлення злочинної поведінки від незлочинної, то основними функціями складу злочину є те, що він є єдиною підставою для притягнення особи до кримінальної відповідальності. У свою чергу відсутність у діянні особи усіх ознак складу злочину гарантовано виключає можливість притягнення її до кримінальної відповідальності. Крім цього, складу злочину притаманні кваліфікаційна й розмежувальна функції, а в рамках кримінального процесу – процесуальна як предмета доказування. Це наукове нормативно-правове утворення, безумовно, має досить складну конструкцію, яку науковці штучно поділили на відповідні елементи, а в рамках останніх – на ознаки. За влучним визначенням М. І. Панова, «основу (ядро) складу злочину як юридичної конструкції, його зміст (елементи та ознаки) становлять не довільні судження вчених-правознавців і законодавця, а структурована модель злочину певного виду (типу) як явища (факту) реальної дійсності в його узагальненому вигляді» [20, с. 380].

Оцінювання функціонального значення складу злочину як юридичної конструкції так званої «ідеальної уявної моделі» і його пристосування до

конкретних життєвих ситуацій дає змогу сформулювати його як інструмент кваліфікації злочину та його юридичної моделі. Склад конкретного злочину становить собою його каркас, законодавчий фундамент та інструмент роботи із законодавством. У цьому сенсі він є набором необхідних та достатніх ознак злочину, потрібних для його кваліфікації, при якій встановлюється тотожність між юридично значущими ознаками поведінки конкретної особи й ознаками кримінально-правової заборони, структурованої у складі цього злочину. Таким чином, юридична конструкція складу злочину є законодавчою конструкцією кримінально-правової заборони на вчинення відповідного діяння (злочину).

Висновок. Підсумовуючи викладене вище, вкажемо, що різне функціональне значення категорій «злочин» і «склад злочину» дає право стверджувати, що елементи й ознаки складу будь-якого військового злочину є похідними від поняття «військовий злочин», закріпленого у ст. 401 КК України.

Список літератури:

1. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
2. Лысов М. Д. Ответственность должностных лиц по советскому уголовному праву. Казань : Изд-во Казан. ун-та, 1972. 176 с.
3. Гальперин И. М., Курляндский В. И. Предмет уголовной политики и основные направления ее изучения. Основные направления борьбы с преступностью. Москва, 1975. С. 5–28.
4. Тимейко Г. В. Понятие и критерии общественной опасности преступного действия и бездействия. *Актуальные проблемы государства и права. Уголовное право, уголовный процесс, криминалистика*. Краснодар, 1976. Кн. 1. С. 174–196.
5. Энциклопедия уголовного права / под ред. В. Б. Малинина. Санкт-Петербург : Изд. проф. Малинина, 2005. Т. 3: Понятие преступления. 522 с.
6. Беккариа Ч. О преступлениях и наказаниях. Москва : Юрид. изд-во НКЮ СССР, 1939. 464 с.
7. Шуберт Л. Об общественной опасности преступного деяния. Москва : Госюриздат, 1960. 239 с.
8. Марцев А. И. Диалектика и вопросы теории уголовного права. Красноярск : Изд-во Краснояр. ун-та, 1990. 128 с.
9. Тоболкин П. С. Социальная обусловленность уголовно-правовых норм. Свердловск : Сред.-Урал. кн. изд-во, 1983. 176 с.
10. Фефелов П. А. Общественная опасность преступного деяния. *Советское государство и право*. 1977. № 5. С. 135–139.
11. Ляпунов Ю. И. Общественная опасность деяния как универсальная категория советского уголовного права : учеб. пособие. Москва : ВЮЗШ МВД СССР, 1989. 119 с.
12. Тоболкин П. С. Методологические предпосылки исследования категории «общественная опасность». *Вопросы эффективности уголовно-правовых норм*. Свердловск, 1978. Вып. 66. С. 14–26.
13. Жалинский А. Э. Уголовное право в ожидании перемен: теоретико-инструментальный анализ. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Проспект, 2009. 400 с.
14. Нейман И. Начальные основания уголовного права. Санкт-Петербург : Тип. И. Иоаннесова, 1814. 75 с.
15. Брайнин Я. М. Уголовный закон и его применение. Москва : Юрид. лит., 1967. 240 с.
16. Томашевский Н. П. О структуре правовой нормы и классификации ее элементов. *Вопросы общей теории советского права*. Москва, 1960.

17. Гуророва Н. О. Охоронна функція кримінального права. *Наука кримінального права в системі міждисциплінарних зв'язків* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 9–10 жовт. 2014 р. Харків, 2014.
18. Наден О. В. Теоретичні основи кримінально-правового регулювання в Україні : монографія. Харків : Право, 2012.
19. Пикуров Н. И. Уголовное право в системе межотраслевых связей. Волгоград : ВЮИ МВД России, 1998. 220 с.
20. Панов М. И. Проблемы методологии науки кримінального права : вибр. наук. пр. / передм. : О. В. Петришин, В. І. Борисов. Харків : Право, 2018. 472 с.

References:

1. Kryminalnyi kodeks Ukrainy. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2001, 25–26, art. 131.
2. Lysov, M.D. (1972). *Otvetstvennost' dolzhnostnyh lic po sovetskomu ugovnomu pravu*. Kazan': Izd-vo Kazan. un-ta [in Russian].
3. Gal'perin, I.M., Kurljandskij, V.I. (1975). *Predmet ugovnoj politiki i osnovnye napravlenija ee izuchenija. Osnovnye napravlenija bor'by s prestupnost'ju*. Moscow, 5–28 [in Russian].
4. Timejko, G.V. (1976). *Ponjatie i kriterii obshhestvennoj opasnosti prestupnogo dejstvija i bezdejstvija. Aktual'nye problemy gosudarstva i prava. Ugovnoe pravo, ugovolnyj process, kriminalistika*. Krasnodar, 1, 174–196 [in Russian].
5. *Jenciklopedija ugovnogo prava*. V.B. Malinin (Ed.). (2005). Sankt-Peterburg: Izd. prof. Malinina, Vol. 3: *Ponjatie prestuplenija* [in Russian].
6. Bekkaria, Ch. (1939). *O prestuplenijah i nakazanijah*. Moscow: Jurid. izd-vo NKJu SSSR [in Russian].
7. Shubert, L. (1960). *Ob obshhestvennoj opasnosti prestupnogo dejanija*. Moscow: Gosjurizdat [in Russian].
8. Marcev, A.I. (1990). *Dialektika i voprosy teorii ugovnogo prava*. Krasnojarsk: Izd-vo Krasnojarsk. un-ta [in Russian].
9. Tobolkin, P.S. (1983). *Social'naja obuslovlennost' ugovno-pravovyh norm*. Sverdlovsk: Sred.-Ural. kn. izd-vo [in Russian].
10. Fefelov, P.A. (1977). *Obshhestvennaja opasnost' prestupnogo dejanija. Sovetskoe gosudarstvo i pravo*, 5, 135–139 [in Russian].
11. Ljapunov, Ju.I. (1989). *Obshhestvennaja opasnost' dejanija kak universal'naja kategorija sovetskogo ugovnogo prava*. Moscow: VJuZSh MVD SSSR [in Russian].
12. Tobolkin, P.S. (1978). *Metodologicheskie predposylki issledovanija kategorii «obshhestvennaja opasnost'»*. *Voprosy jeffektivnosti ugovno-pravovyh norm*, issue 66, 14–26 [in Russian].
13. Zhalinskij, A.Je. (2009). *Ugovnoe pravo v ozhidanii peremen: teoretiko-instrumental'nyj analiz*. Moscow: Prospekt [in Russian].
14. Nejman, I. (1814). *Nachal'nye osnovanija ugovnogo prava*. St. Petersburg: Tip. I. Ioannesova [in Russian].
15. Brajnin, Ja.M. (1967). *Ugovolnyj zakon i ego primenenie*. Moscow: Jurid. lit. [in Russian].
16. Tomashevskij, N.P. (1960). *O strukture pravovoj normy i klassifikacii ee jelementov. Voprosy obshhej teorii sovetskogo prava*. Moscow [in Russian].
17. Hutorova, N.O. (2014). *Okhoronna funktsiia kryminalnogo prava. Nauka kryminalnogo prava v systemi mizhdysyplinarnykh zo'jaziv. Proceedings of the Scientific and Practical Conference*. Kharkiv [in Ukrainian].
18. Naden, O.V. (2012). *Teoretychni osnovy kryminalno-pravovoho rehulivannia v Ukraini*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
19. Pikurov, N.I. (1998). *Ugovnoe pravo v sisteme mezhotraslevykh svjazej*. Volgograd: VJuI MVD Rossii [in Russian].
20. Panov, M.I. (2018). *Problemi metodologii nauki kriminal'nogo prava* : vibr. nauk. pr. / peredm. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

Kharytonov S. O., PhD in Law, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Criminal Law № 2, Yaroslav Mudriy National Law University, Ukraine, Kharkiv.
e-mail : kharitonovs@ukr.net ; ORCID 0000-0002-2975-1743

Concerning the correlation between the concepts of «military crime» and «the composition of a military offense»

The article contains a complex analysis of the correlation between the notions of «military crime» and «the composition of a military offense». The author supports the position that the notion of «military crime» is specific to the generic concept of «crime», enshrined in art. 11 of the Criminal Code of Ukraine.

In order to consider the notion of «war crime» it is necessary to conduct a comprehensive analysis of the composition of the military crime, the signs and elements of which have their imprint in the notion of «military crime». These legal categories are in close interconnection, complementing one another.

The signs that are inherent in the composition of any military offense are equally in the concept of a «military crime», but if the elements of the crime are clearly grouped within the relevant element, then it is uncharacteristic for the notion of «military crime».

The presence of a legislative definition of the concept of «military crime» and the scientific concept of «composition of military offense» makes it possible to correctly solve a number of practical issues of qualification of crimes, such as: demarcation, competition, aggregate, complicity and others. Undoubtedly, as the notion of a lower level, the notion of «military crime» is based on the general concept of «crime», is derived from it, therefore, having common signs of a crime, military crimes have their own specific features that distinguish them from other «non-military» crimes.

The public danger of war crimes is characterized by high-ranking categories – military security of the state: a) the state of combat capability of the Armed Forces of Ukraine and other military formations; b) the ability to perform the task posed by the state; c) the protection of the country from possible military aggression. Any war crime undermines the combat capability of military units, which, in consequence, causes significant damage to it and, eventually, military security of the state.

Keywords: military offense; composition of military offense; serviceman; qualification.

Надійшла до редакції 10.08.2018 р.